

سۇئال

مېنىڭ بەزى ھۆكۈمەت ئورۇنلىرى بىلەن قىلىدىغان ئېشىم بار، ئىش بېجىرگۈچى خىزمەتچى پارا ئالمىسا ئېشىمنى ۋاقتىدا بېجىرىپ بەرمەيدۇ، ئېشىمنى ۋاقتىدا بېجىرىش ئۈچۈن خىزمەتچىگە پارا بەرسەم توغرا بولامدۇ؟. بۇ ھەقتە چۈشەنچە بېرىشىڭلارنى سورايمەن.

تەپسىلى جاۋاب

بارلىق گۈزەل مەدھىيىلەر ئالەملەرنىڭ رەببى بولغان ئاللاھقا خاستۇر، پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا، ئائىلە تاۋابىئاتلىرىغا، ساھابىلىرىغا ۋە قىيامەتكىچە ئۇلارغا ئەگەشكەن كىشىلەرگە ئاللاھنىڭ رەھمەت سالاملىرى بولسۇن.

بىرىنچى: پارخورلۇق چوڭ گۇناھتۇر. بۇ توغرىدا ئابدۇللاھ ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن بايان قىلىنغان ھەدىستە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «پارا بەرگۈچى ۋە پارا ئالغۇچىغا لەنەت قىلغان». [ئىمام ئەھمەد رىۋايىتى 6791-ھەدىس. ئەبۇ داۋۇد رىۋايىتى 3580-ھەدىس. شەيخ ئەلبانى سەھىھ دەپ ئىرۋائۇل غەلىل ناملىق ئەسەردە 2621-ھەدىستە كەلتۈرگەن].

ئەگەر ئىشىڭىزنى پارا بەرمەستىن ھەل قىلالايدىغان بولسىڭىز، ئۇ ۋاقىتتا پارا بېرىشىڭىز ھارام بولىدۇ.

ئىككىنچى: ئالىملار ئەگەر ھەق ئىگىسى پارا بەرمەستىن ئۆز ھەققىنى ئالالمىسا، ئۇ ۋاقىتتا پارا بېرىپ ھەققىنى ئالسا توغرا بولىدۇ، ئالغۇچىغا ھارام بولىدۇ، بەرگۈچىگە ھارام بولمايدۇ دېگەن، بۇنىڭ دەلىلى: ئۆمەر ئىبنى خەتتاب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن بايان قىلىنغان ھەدىستە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئۇلارنىڭ بىرى مەندىن بىر نەرسە سورايدۇ، مەن سورىغىنىنى بىرىمەن، ئۇ كىشى بەرگەن نەرسىنى ئېلىپ ئوتنى ئۇلاشتۇرۇپ چىقىپ كېتىدۇ، بەرگەن نەرسە ئۇلارغا ئوتتىن باشقا نەرسە ئەمەس» دېدى. ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ: ئۇنداق بولسا نېمە ئۈچۈن بىرىلا؟ دېگەندە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ھەقىقەتەن ئۇلار مەندىن بەك سوراپ تۇرىۋالىدۇ، ئاللاھ مېنى بېخىل قىلمىدى» دېدى. [ئىمام ئەھمەد رىۋايىتى 10739-ھەدىس. شەيخ ئەلبانى سەھىھ دەپ "تەرغىبىنىڭ سەھىھ ھەدىسلەر توپلىمىدا" 844-ھەدىستە كەلتۈرگەن].

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۆزىدىن بېخىللىق دېگەن ناچار سۈپەتنى يوق قىلىش ئۈچۈن ھەتتا مال ئۇلارغا ھارام بولسىمۇ بېرىدۇ.

شەيخۇل ئىسلام ئىبنى تەيمىيە رەھىمەھۇللاھ مۇنداق دەيدۇ: "بىر ئادەمدىن كېلىدىغان زۇلۇمنى چەكلەش ياكى ئۆزىنىڭ

ئۇنىڭدىن ئالدىغان ھەققىنى ئېلىش ئۈچۈن سوغات قىلسا، بىر نەرسە بەرسە، بۇ سوغات ئالغۇچىغا ھارام بولىدۇ، بەرگۈچى ئۆز ھەققىنى ئېلىش ئۈچۈن بەرسە بولىدۇ، بۇ پەيغەمبەرئەلەيھىسسالامنىڭ ھەدىستە بايان قىلغىنىغا ئوخشاشتۇر: «ھەقىقەتەن مەن ئۇلارنىڭ بىرىگە بىر نەرسىنى بېرىمەن....». ["چوڭ پەتنىۋا" 4-توم 174-بەت].

يەنە مۇنداق دېگەن: "ئالىملار خىزمەتچى ھەقىنى چەكلەش ئۈچۈن ئەمەس بەلكى زۇلۇمدىن ساقلىنىش ئۈچۈن پارا بەرسە بولىدۇ، ئەمما بۇ ئىشتا پارا ئېلىش ھارام بولىدۇ.

شۇنىڭ جۈملىسىدىن: ئەگەر بىر كىشى شائىرغا ياكى يازغۇچىغا ئۆزىنى يالغان سۆزلەر بىلەن سۆكۈمەيدىغان ياكى قارىلىمايدىغان ياكى يۈز ئابرويىنى چۈشۈرىدىغان چەكلەنگەن ھارام سۆزلەرنى قىلماسلىق توغرىسىدا بىر نەرسە بەرگەن بولسا، ئۇ كىشىنىڭ بەرگىنى توغرا بولىدۇ، ئەمما زۇلۇم قىلماسلىق ئۈچۈن ئالغان نەرسە ھارام بولىدۇ، چۈنكى ئۇ كىشىنىڭ باشقىلارغا زۇلۇم قىلىش ھەققى يوق، بەلكى باشقىلارغا زۇلۇم قىلماسلىقى كېرەك ئېدى.

ھەر قانداق ئادەم كىشىلەرگە يالغان سۆزلىمەسلىك ياكى زۇلۇم قىلماسلىق ئۈچۈن مال ئالدىكەن، ئۇ ھارامدۇر، چۈنكى زۇلۇم ۋە يالغانچىلىق ئەسلىدىنلا ئۇكىشىگە ھارامدۇر، ئۇ كىشى زۇلۇم قىلغان كىشىدىن مال ئالماستىن زۇلۇمنى تەرك قىلىشى كېرەك، ئەگەر مال ئېلىپ تەرك قىلسا، ئالغان مال ھارام بولىدۇ. ["پەتنىۋالار مەجمۇئەسى" 29-توم 252-بەت].

يەنە "پەتنىۋالار مەجمۇئەسى" 31-توم 278-بەتتە مۇنداق دېگەن: "ئالىملار مۇنداق دەيدۇ: ئەگەر بىر كىشى باشلىققا ئۆزى بىلەن بىرىگە بىر ئىشنى قىلىش ئۈچۈن ھەدىيە بەرگەن بولسا، ئۇ ئىش ھەدىيە بەرگۈچى ۋە ھەدىيە ئالغۇچى ھەر ئىككىسىگە ھارام بولغان ئىش بولسا، بۇ پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام ھەدىستە بايان قىلغان پاراخورلۇقتىن ئىبارەتتۇر. «ئاللاھ پارا ئالغۇچى ۋە پارا بەرگۈچىگە لەنەت قىلدى».

بىر ئادەمدىن كېلىدىغان زۇلۇمنى چەكلەش ياكى ئۆزىنىڭ ئۇنىڭدىن ئالدىغان ھەققىنى ئېلىش ئۈچۈن سوغات قىلسا، بىر نەرسە بەرسە، بۇ سوغات ئالغۇچىغا ھارام بولىدۇ، بەرگۈچى ئۆز ھەققىنى ئېلىش ئۈچۈن بەرسە بولىدۇ، بۇ پەيغەمبەرئەلەيھىسسالامنىڭ ھەدىستە بايان قىلغىنىغا ئوخشاشتۇر: «مەن ئۇلارنىڭ بىرىگە بىر نەرسە بېرىمەن، ئۇ كىشى بەرگەن نەرسىنى ئېلىپ ئۇنىڭغا ئوتنى ئۇلاشتۇرۇپ چىقىپ كېتىدۇ» دېدى، ئەي ئاللاھنىڭ رەسۇلى! ئۇنداق بولسا نېمە ئۈچۈن بىرىلا؟ دېگەندە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ھەقىقەتەن ئۇلار مەندىن بەك سوراپ تۇرىۋالىدۇ، ئاللاھ مېنى بېخىل قىلمىدى» دېدى.

شۇنىڭ جۈملىسىدىن: كىشىلەرگە زۇلۇم قىلىدىغان كىشىنى زۇلۇمدىن چەكلەش ئۈچۈن بەرسە بەرگۈچىگە توغرا بولىدۇ، ئالغۇچىغا ھارام بولىدۇ.

ئەمما يۈزلۈك كىشىگە ئۆزىگە شەپائەت قىلىپ قويۇش ئۈچۈن سوغات بەرگەن بولسا، يەنى: باشلىق يېنىدا ئۇ كىشىدىن زۇلۇمنى كۆتۈرۈۋېتىش ياكى ھەققىنى ئېلىپ بېرىش ياكى ئۇ كىشىنى قاپىلىيىتىگە كۆرە بىرەر ئورۇنغا رەھبەر قىلىش ياكى

ئالدىنقى سەپكە ئەۋەتىش ياكى ئۇ كىشى كەمبەغەل بولسا يوقسۇللار، مېھمانلار، ئالىملار، ھاجىلار ۋە باشقا ھەقىقەت بولغان كىشىلەرگە بېرىدىغان مالدىن بېرىش قاتارلىق زۆرۈر بولغان ئىشنى قىلىشقا، ھارام بولغان ئىشنى تەرك قىلىشقا ياردەم بولىدىغان شاپائەتنى قىلىشى ئۈچۈن مال بەرگەن بولسا، بۇنداق ئىشقا سوغات ئېلىش توغرا بولمايدۇ، ئەمما ئۆزىنىڭ ھەقىقىي ئېلىش ياكى ئۆزىدىن زۇلۇمنى يوق قىلىش ئۈچۈن سوغات بەرگەن بولسا بۇ توغرا بولىدۇ، بۇ قاراش ئىلگىرىكى كاتتا ئىماملار ۋە سەلەپ ئالىملىرىدىن نەقل قىلىنغان".

تەقىبىدىن سۈبكى رەھىمەھۇللاھ مۇنداق دەيدۇ: "يۇقىرىدا بايان قىلىنغان پارىدىن بولغان مەقسەت، ھەقىقىي يوق قىلىش ۋە باتىلنى ئىشقا ئاشۇرۇش ئۈچۈن بېرىلگەن پارا مەقسەت قىلىنىدۇ، ئەگەر ئادىل ھۆكۈمگە ئېرىشىش ئۈچۈن بەرگەن بولسا، بۇ ئالغۇچىغا ھارام بولىدۇ، ئەمما ئۆز ھەقىقىي پارا بېرىپ ئالمىسا ئالمايدىغان بولسا، ئۇ ۋاقىتتا پارا بەرسە بولىدۇ، ئەگەر پارا بەرمەستىن ئېلىش ئىمكانىيىتى بولۇپ قالسا ئۇ ۋاقىتتا پارا بېرىش توغرا بولمايدۇ." ["سۈبكى پەتىۋالىرى" 1-توم 204-بەت].

ئىمام سۇيۇتنى رەھىمەھۇللاھ: "ئەل ئەشباھ ۋەن نەزائىر" 150-بەتتە مۇنداق دەيدۇ: يىگىرمە يەتتىنچى قائىدە جازانى ئېلىش، ئىپتىتىنى سېتىپ پۇل ئېلىش، رەمبال، چىمكەشچىلىك قىلىپ پۇل ئېلىش، پارا ئېلىش، ئۆلۈككە يىغلاپ بېرىپ پۇل ئېلىش ۋە ساز چېلىپ-ناخشا ئوقۇپ بېرىپ پۇل ئېلىش قاتارلىقلارغا ئوخشاش (ئىلىش ھارام بولغان نەرسىنى بېرىشمۇ ھارام بولىدۇ).

ئۆز ھەقىقىي ئېلىش ئۈچۈن باشلىققا پارا بېرىش، ئەسىرلەرنى قۇتقۇزۇش ئۈچۈن پارا بېرىش، يۈز-ئابرونى تۆكىدىغان كىشىگە سوغات بېرىش قاتارلىقلار يۇقىرىقى ھۆكۈمدىن ئىستىسنادۇر.

ھەنەپى ئالىملاردىن "ئەل ھۇمەۋىي" "غەمز ئۇيۇنل بەسائىر" ناملىق ئەسەردە: ئون تۆتىنچى قائىدىدە مۇنداق دەيدۇ: جازانى ئېلىش، ئىپتىتىنى سېتىپ پۇل ئېلىش، رەمبال، چىمكەشچىلىك قىلىپ پۇل ئېلىش، پارا ئېلىش، ئۆلۈككە يىغلاپ بېرىپ پۇل ئېلىش ۋە ساز چېلىپ-ناخشا ئوقۇپ بېرىپ پۇل ئېلىش قاتارلىقلارغا ئوخشاش (ئىلىش ھارام بولغان نەرسىنى بېرىشمۇ ھارام بولىدۇ). يۇقىرىدا بايان قىلىنغان ھۆكۈمدىن تۆۋەندىكى مەسىلىلەر ئايرىۋېلىنىدۇ:

1- ئۆزىنىڭ مېلى ۋە جېنىنى قوغداش ئۈچۈن پارا بېرىش. بۇ بەرگۈچىگە توغرا بولىدۇ، ئالغۇچىغا ھارام بولىدۇ. "پىقھى توپلاملىرىدا" مۇنداق كەلگەن: "ھەنەفىي ئالىم "ئىبنى نۇجەيم" نىڭ "ئەل ئەشباھ" ناملىق ئەسىرى، شافىئىي ئالىم "زەركىشىنىڭ "ئەن مەنسۇر" ناملىق ئەسىرىدە: جازانى ئېلىش، ئىپتىتىنى سېتىپ پۇل ئېلىش، رەمبال، چىمكەشچىلىك قىلىپ پۇل ئېلىش، سوتچىغا ھەقسىز ھۆكۈم قىلىشى ئۈچۈن پارا بېرىش قاتارلىقلار ئوخشاش (ئىلىش ھارام بولغان نەرسىنى بېرىشمۇ ھارام بولىدۇ)، لېكىن ئۆز ھەقىقىي ئېلىش ئۈچۈن باشلىققا پارا بېرىش، ئەسىرلەرنى قۇتقۇزۇش ئۈچۈن پارا بېرىش، يۈز-ئابرونى تۆكىدىغان كىشىگە سوغات بېرىش قاتارلىقلار يۇقىرىقى ھۆكۈمدىن ئايرىۋېلىنىدۇ".

ئۇستاز دوكتور ۋەھبەتۇز زۇھەيلى مۇنداق دەيدۇ: "ئۆز ھەقىقىگە يېتىش ئۈچۈن پارا بېرىشتىن باشقا يول بولمىغاندا

زۆرۈرەت ئۈچۈن پارا بەرسە بولىدۇ، ئالغۇچىغا ھارام بولىدۇ".

سۆزنىڭ خۇلاسىسى: سىزنىڭ پارا بېرىشىڭىز توغرا بولىدۇ، خىزمەتچىگە پارا ئېلىش ھارام بولىدۇ، بۇنىڭ ئىككى شەرتى بار:

1-سىز پەقەت ھەقىقىتىڭىزنى ئېلىش ياكى زۇلۇمدىن ساقلىنىش ئۈچۈن پارا بەرسىڭىز بولىدۇ، ئەمما ئۆزىڭىزگە ھەقلىق بولمىغان نەرسىنى ئېلىشىڭىز ھارام بولىدۇ ۋە ئۇ چوڭ گۇناھلاردىن ھېسابلىنىدۇ.

2-سىزنىڭ ھەقىقىتىڭىزنى ئېلىشىڭىز ياكى زۇلۇمدىن ساقلىنىشىڭىز ئۈچۈن پارا بېرىشتىن باشقا يول بولمىغاندا پارا بەرسىڭىز بولىدۇ.

ھەممىدىن توغرىنى ئاللاھ تائالا ياخشى بىلگۈچىدۇر.